

Būkite aktyvūs – klauskite apie gaminių sudėtį!

Kiekvienas pirkėjas, pasirinkdamas saugesnę prekę, veikia rinkos pasiūlą. Įsidėmėję, kokių pavojingų cheminių medžiagų derėtų vengti, galėsite pasirinkti gaminį, kurio sudėtyje yra mažiau pavojingų cheminių medžiagų arba jų nėra visai.

Europos Sąjungos (ES) REACH reglamentas numato, kad įsigydami produktą – žaislą, tekstilės gaminį, baldus ir kitus gaminius, kurių etiketėje nenurodoma sudėtis, turite teisę sužinoti, ar šio produkto sudėtyje yra cheminių medžiagų keliančių didelį susirūpinimą (angl. *Substances of Very High Concern*). Pardavėjas ir/ar gamintojas privalo pateikti atsakymą per 45 dienas. Šių medžiagų sąrašas nėra itin išsamus, tačiau jis nuolat pildomas. Užklauskite formą ir daugiau informacijos apie tai galite rasti adresu www.pagalvok.lt.

Ekoženklai

Gaminiai, paženklinoti nepriklausomų institucijų patvirtintais ekoženklais, atitinka specialius aplinkosaugos, poveikio sveikatai ir kitus reikalavimus. Tam, kad būtų suteiktas ekoženklas, yra atliekami nepriklausomi ekspertų vertinimai. Kiekvieną iš žemiau išvardintų ženklų suteikianti institucija turi nustatčiusi kriterijus, kurie yra viešai skelbiami ir apima reikalavimus pavojingų cheminių medžiagų naudojimui. Jų tinklalapiuose yra išvardinti gamintojai ir produkcija, kuriai ekoženklai yra suteikti.

Vaiko kambarys

Vaikai yra žymiai jautresni pavojingų cheminių medžiagų neigiamam poveikiui. Kadangi nemažai laiko praleidžiame namuose, būtina skirti pakankamai dėmesio statybinėms medžiagoms ir baldams, kurie bus naudojami vaiko kambaryje.

Patarimai

- Vaiko kambarys turi būti lengvai vėdinamas;
- Remontą kūdikio kambaryje patariama atlikti bent 3 mėn. prieš gimstant vaikui;
- Kūdikio baldus prieš naudojimą gerai išvėdinkite balkone arba laikykite dažnai vėdinamame kambaryje.

Sienos ir lubos

Pavojingų cheminių medžiagų gali būti dažų, tirpiklių, valiklių, klijų sudėtyje. Vienos dažniausiai pasitaikančių sienų ir lubų apdailos priemonėse yra lakūs organiniai junginiai (LOJ). Dažuose ir valikliuose jie naudojami kaip tirpikliai. Šios medžiagos garuoja atliekant remonto darbus ir naujai suremontuotame kambaryje. Jei ilgą laiką kvėpuojama šiais garais, gali paskausiti galvą, pasireikšti nuovargis, pykinimas, odos ir akių dirginimas. Gamintojai privalo nurodyti LOJ kieki etiketėje.

Patarimai

- Nesirinkite pakabinamų lubų – jų tarpuose linkusios kauptis dulkės, kuriose nusėda pavojingos cheminės medžiagos;
- Rinkitės dažus, kurių etiketėje nurodytas LOJ kiekis yra minimalus. Rinkitės vandens pagrindo dažus;
- Sienas ne tapetuokite, o dažykite: gruntas ir dažai yra pralaidesni orui ir drėgmei, tai leis išvengti pelėsio;
- Jei tapetuojate, rinkitės popierinius tapetus, kadangi plaunamų (vinilinių) tapetų sudėtyje yra PVC ir plastifikatorių. Popieriniams tapetams naudojami klijai yra mažiau agresyvūs.

Grindys ir grindų danga

Jei turite mažų vaikų, kurie daug žaidžia ant grindų, rinkitės lengvai valomas, lygaus pagrindo, kuo natūralesnių medžiagų grindis. Vonioje ir virtuvėje geriau kloti plyteles nei tiesti linoleumą. Nenaudokite laminato, kurio sudėtyje yra PVC – šiai medžiagai gaminti naudojami kenksmingi plastifikatoriai ftalatai. Pasidomėkite, ar laminate nėra formaldehido. Jei renkatės kilimą, pirmenybę teikite pagamintiems iš kokoso, sizalio, jūržolių ar bambuko. Rinkitės natūralaus pluošto kilimus iš vilnos ar medvilnės. Ieškokite vietinio gamintojo produkcijos, kad galėtumėte pasidomėti sudėtimi arba produkto pažymėto ekoženkl.

Patarimai

- Nedarykite slenksčių tarp kambarių, nes tarpuose linkusios kauptis dulksės, kuriose nusėda pavojingos cheminės medžiagos;
- Rinkitės grindis pagamintas iš vietinės medienos arba bambuko, linoleumą be PVC ir formaldehido, kamštinę grindų dangą. Venkite grindų dangos iš tropikų medienos, taip pat laminato ir PVC dangų.

Kambarių oras

Oro gaivikliai iš tiesų tik maskuoja blogą kvapą, bet jo nepašalina. Gaivikliams naudojamos sintetinės medžiagos gali sukelti alergijas, galvos skausmą, migreną, kūdikių ausų uždegimus. Jos linkusios kauptis organizme ir siejamos su ilgalaikiu neigiamu poveikiu sveikatai. Kai kurios medžiagos ypač kenkia kūdikiams ir mažiems vaikams, todėl yra uždraustos naudoti vaikams iki 3 metų skirtuose gaminiuose. Tos pačios medžiagos gali būti baldų, buitinių prietaisų ir statybinių medžiagų sudėtyje, tad kambario ore bei dulkėse jų apstu.

Patarimai

- Nenaudokite sintetinio oro gaiviklio. Retkarčiais pakvėpinkite patalpas gaivikliais iš nealergizuojančių eterinių aliejų;
- Dažnai vėdinkite kambarius – grynas oras geriausiai atgaivina patalpas;
- Dažnai siurbliuokite ir drėgnu skuduru valykite grindis.

Baldai

Baldų, tekstilės, čiužinių gamybai bei apdailai leidžiama naudoti gana daug pavojingų cheminių medžiagų.

Patarimai

- Klauskite pardavėjo, ar baldų gamybai nebuvo naudojamas formaldehidas;
- Rinkitės naudotus baldus, nes dėvintis juose lieka mažiau pavojingų cheminių medžiagų;
- Rinkitės vietinio gamintojo baldus – galėsite tiesiogiai paklausti apie gamybai naudojamas medžiagas. ES gamintojams taikomi griežtesni reikalavimai pavojingų cheminių medžiagų naudojimui;
- Rinkitės baldus, kurie pastatomi ant grindų be tarpo, kad dulksės neturėtų kur kauptis, arba su tokiu tarpu, kad būtų galima lengvai išvalyti;
- Ieškokite baldų paženklintų žinomais ekoženklais: ES gėle, Šiaurės žalių gulbe ar Mėlynuoju angelu.

Tekstilė ir čiužiniai

Čiužiniai pagaminti ne ES (pvz., Kinijoje) dėl tose šalyse taikomų reikalavimų gali būti apipurkšti agresyviomis priemonėmis nuo vabzdžių arba bakterijų. Taip pat pavojingos cheminės medžiagos dažnai naudojamos norint padidinti atsparumą dėmėms ar glamžymuisi. Jei medvilnei auginti naudojami pesticidai, jų kenksmingi likučiai aptinkami ir gaminiuose.

Patarimai

- Prieš naudodami tekstilės gaminius, kurie liesis su kūnu, juos išplaukite;
- Rinkitės ne užuolaidas, o lygaus paviršiaus žaliuzes. Užuolaidose kaupiasi dulksės ir plauti sudėtingiau nei tiesiog nuvalyti žaliuzes;
- Naują čiužinį prieš naudojimą išimkite iš įpakavimo ir pravedinkite bent kelias dienas;
- Rinkitės gaminius paženklintus Oeko-Tex ženklą.

Sienų apdaila	Grindys	Baldai	Tekstilė	Pavojingos cheminės medžiagos pavadinimas	Galimas neigiamas poveikis	Paskirtis	Naudojimas
x	x	x	x	Formaldehidas ir medžiagos, kurių gamybos metu susidaręs formaldehidas lieka kaip priemaiša produkte (pvz., Benzilhemiformal, 2-Bromo-2-Nitropropane-1,3-Diol, 5-Bromo-5-Nitro-1,3-Dioxane, Diazolidinyl Urea, Imidazolidinyl Urea, Quaternium-15, DMDM Hydantoin)	Dirgina gleivinę ir odą, gali sukelti padidėjusio jautrumo reakciją, kancerogeninė (kai patenka per nosį).	Antibakterinės savybės, konservantas.	Daugelis klijų, dažai, fanera, drožlių plokščių baldai, laminatas, tekstilė ir oda.
x	x	x	x	Organiniai tirpikliai (Xylene, Benzene (Turpentine), n-Hexane, Hhydro-treated Heavy Naphtha, Ligroin, Naphtha (Petroleum), Hydrodesulfurized Heavy)	Kenkia reprodukcijai, vaisiui, dirgina odą ir gali sukelti egzemą.	Tirpikliai, detergentai, vaistai, antifrizas.	Dekoratyvinis tinkas, akriliniai dažai, emalis, medžio lakai, klijai, dervos, detergentai, dažų ir lakų valikliai, hidrauliniai skysčiai.
x	x	x	x	Polivinilchloridas (PVC)	8-16 PVC esančių medžiagų gali sukelti įvairių sutrikimų. Pvz., dipentilftalatas yra kancerogeninė, toksiška, trikdo reprodukcijos sistemą, kancerogeninės, mutageninės ir toksiškos reprodukcijai, kenkia vaisiui, o kadmis, švinas ir vinilchloridas yra kancerogeninės, jas deginant susidaro dioksinai.	Sintetinė medžiaga, minkšta ar standi, plačiai naudojama.	Vamzdžiai, tekstilė (marškinėliai), pirštinės, plastikai, žaislai.
x	x	x	x	Biocidai (Diuron, 5-Chloro-2-Methyl-4-Isothiazolin-3-One)	Toksiškos gyviems organizmams, dirgina odą, nudegina, sukelia alergiją.	Skirti atbaidyti ar nukenksminti organizmus (augalus ir gyvūnus), laikomus pavojingais.	Medis ir medienos gaminiai, fungicidiniai dažai (skirti naikinti pelėsį).
x	x	x	x	Bisfenolis A (BPA)	Ardo endokrininę sistemą, gali būti toksiškas reprodukcijai, dirgina akis, plaučius ir odą.	Naudojamas epoksidinių dervų gamyboje, anksčiau naudotas kaip fungicidas.	Plastikas, dervos, epoksidiniai klijai.
x				Dažų priedai (Cobalt bis (2-Ethylhexanoate), Ethylmethylketoxime, 2-Butanone Oxime, Zinc Phosphate)	Dirgina odą, akis, kvėpavimo sistemą, galimi kancerogenai, pavojingi aplinkai.	Prailgina naudojimo laiką atidarius pakuotę, suteikia klampumo.	Dažai, gruntas, ypač pagaminti organinių tirpiklių pagrindu.
x	x	x	x	Izocianatai (Isocyanates)	Dirgina akis ir kvėpavimo takus.	Stabilizuojančios medžiagos, stiprina sukibimą.	Gumos ir klijų gamyba.

Saltiniai: Europos cheminių medžiagų agentūros (ECHA), Tarptautinio cheminių medžiagų sekretoriato (ChemSec), Danijos Ekologijos tarybos, Olandijos Nacionalinio visuomenės sveikatos ir aplinkos instituto ir Olandijos maisto ir vartojimo prekių saugos tarnybos informacija.

Statybinės medžiagos ir baldai

Atmintinė vartotojui

www.pagalvok.lt

© Baltijos aplinkos forumas, 2013
Išleista tarptautinės organizacijos „Moterys Europoje vardan bendros ateities“ (WECEF) leidinio pagrindu, gavus autorių sutikimą

Projektą „Informacinė kampanija apie pavojingas chemines medžiagas Baltijos šalyse“ (BaltInfoHaz) iš dalies finansuoja Europos Sąjungos LIFE+ programa. Projekto Nr. LIFE10 INF/EE/108. Šio leidinio turinys nebūtinai atitinka oficialią Europos Sąjungos poziciją. Už jame pateiktą informaciją ir nuomones atsako tik leidinio autoriai.

PAGALVOK, KAI PERKI

RINKIS PREKES BE PAVOJINGŲ CHEMINIŲ MEDŽIAGŲ